

Szczecin, dnia 14 października 2024 r.

dr hab. Kinga Flaga – Gieruszyńska, prof. US

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytet Szczeciński

RECENZJA

ROZPRAWY DOKTORSKIEJ MGR. KEWINA ROZUMA

PT. „NADZÓR JUDYKACYJNY NAD CZYNNOŚCIAMI KOMORNIKA SĄDOWEGO JAKO ORGANU EGZEKUCYJNEGO W POSTĘPOWANIU CYWILNYM”

I.

Recenzowana praca odnosi się do jednego z kluczowych zagadnień związanych z wykonywaniem zawodu komornika sądowego, a w szczególności z wykonywaniem czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym. Wprowadzenie nowego modelu nadzoru judykacyjnego nad czynnościami komornika sądowego w 2019 r. spowodowało wiele dyskusji zarówno w doktrynie prawa cywilnego procesowego, jak i wśród praktyków wykonujących zawód komornika sądowego. Dodatkowo kontrowersyjne i nadmiarowe rozwiązania związane z drugim rodzajem nadzoru, jakim jest nadzór administracyjny, dopełniły obrazu komornika sądowego jako podmiotu obciążonego wielopoziomowym i dublującym się nadzorem, o często niejasnych kryteriach rozróżniających. W tym szerokim kontekście problematyka ugruntowanego już nadzoru judykacyjnego, w pewnym zakresie zmodyfikowana przez ustawodawcę stała się na nowo interesującym obszarem badań naukowych i rozważań o praktycznych charakterze.

Z powyższych względów należy zaakceptować wybór tematu dokonany przez Doktoranta. Z pewnością przygotowana praca doktorska stanie się przyczynkiem do

otwarcia dalszej dyskusji co do zakresu przedmiotowego i dopuszczalnej ingerencji tego nadzoru jako instrumentu weryfikacji prawidłowości czynności komornika sądowego dokonywanych w postępowaniu egzekucyjnym.

II.

Przygotowana praca składa się z wprowadzenia, podsumowania, czterech rozdziałów merytorycznych, a także bibliografii oraz spisu wykresów. Przedstawiony układ wewnętrzny pracy, a także podział rozważanych treści należy uznać za prawidłowy, ponieważ pozwala w klarowny sposób przeanalizować tytułowe zagadnienie. Tak przygotowana struktura pracy pozwala w pełni zrealizować założenia przyjęte na wstępie przez Doktoranta co do postawionych celów rozprawy doktorskiej.

Należy podkreślić, iż praca została przygotowana w oparciu o solidną warstwę źródłową, ponieważ Doktorant wykorzystał ponad 440 pozycji literatury, a także sięgnął po liczne orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych. W ten sposób Autor miał możliwość przedstawienia własnych poglądów odnoszących się do istoty i problemów nadzoru judykacyjnego na tle starannie dobranego dorobku doktryny prawa cywilnego procesowego oraz poglądów wyrażanych w orzecznictwie sądowym. Należy przy tym podkreślić, że wskazane źródła zostały rzetelnie oznaczone, a przygotowane zestawienia końcowe są przejrzyste i nie zawierają zasadniczych błędów redakcyjnych.

III.

We wprowadzeniu Doktorant określa w jednoznaczny sposób ramy swoich rozważań, wskazując, że przedmiotem badań jest ustalenie zakresu oraz czasu sprawowania nadzoru judykacyjnego. Ponadto w pracy dokonano oceny prawidłowości aktualnie obowiązującej regulacji prawnej odnoszącej się do sprawowania nadzoru judykacyjnego. W konsekwencji w dysertacji są sformułowane wnioski *de lege ferenda*, wskazujące kierunki zmian przepisów umożliwiających usprawnienie postępowań zabezpieczających i egzekucyjnych (str. 13). W tej części Autor trafnie wskazuje, że nadzór judykacyjny nad czynnościami komornika sądowego ma na celu zapewnienie przez państwo pomocy prawnej stronom postępowania egzekucyjnego oraz osobom

trzecim zgodnie z gwarancjami określonymi w Konstytucji RP. We wprowadzeniu Doktorant bardzo szeroko określa podstawowe problemy interpretacyjne i praktyczne, które skłoniły go do podjęcia przedmiotowego tematu. Jednocześnie Autor wskazuje wiele ciekawych wątków pobocznych, które zamierza poruszyć w pracy, czego przykładem jest ustalenie, czy sąd (w ramach sprawowanego nadzoru judykacyjnego) powinien kontrolować wyłącznie czynności egzekucyjne wykonywane przez komornika sądowego jako organu egzekucyjnego, czy też możliwość sprawowania nadzoru nad wszystkimi czynnościami komornika sądowego, w tym także nad czynnościami nieegzekucyjnymi.

Rozdział I, co należy w pełni zaaprobować, został poświęcony problematyce ogólnej odnoszącej się do statusu organów egzekucyjnych oraz podstawowych reguł związanych z funkcjonowaniem organów sprawujących nadzór judykacyjny. W odniesieniu do konstrukcji tego rozdziału należy poczynić drobne zastrzeżenie, że w podrozdziałach 1.1. i 1.2. zastosowano wewnątrz podział na jeden, co nie jest rozwiązaniem prawidłowym. Jednak uwaga ta nie wpływa na pozytywną ocenę merytoryczną przeprowadzonej przez Doktoranta analizy zagadnień o fundamentalnym znaczeniu dla postrzegania nadzoru w postępowaniu egzekucyjnym w ogólności. Nie bez znaczenia dla wysokiej oceny merytorycznej pozostaje fakt, że Autor odniósł się nie tylko do nadzoru w cywilnym postępowaniu egzekucyjnym, ale także wskazał najistotniejsze cechy charakterystyczne nadzoru w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym.

Warto podkreślić, że Doktorant doskonale radzi sobie z terminologią odnoszącą się do egzekucji sądowej i postępowania egzekucyjnego, gdyż precyzyjnie odróżnia te dwa pojęcia, a także potrafi prawidłowo zakreślić wzajemne relacje między nimi (str. 32 i następne).

Problematyczny wydaje się tytuł podrozdziału 1.2. „Nadzór nad organami egzekucyjnymi w ujęciu prawnoporównawczym”, który sugeruje, iż Doktorant poświęci tę część pracy na analizę regulacji dotyczących tej materii w innych systemach prawnych. Okazuje się jednak, że Autor w tej części przedstawił wskazane wyżej rozważania dotyczące nadzoru w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym. W związku z tym w razie publikacji ocenianej pracy należy zmodyfikować tytuł

przedmiotowego podrozdziału, który jest mylący. Niemniej należy pochwalić fakt, że Doktorant dokonał analizy porównawczej dwóch powiązanych (lub pełniących podobną funkcję) gałęzi prawa, tj. cywilnego i administracyjnego, dotyczących przymusowego wykonywania obowiązków w ramach jednego systemu prawnego.

Osobnym obszernym zagadnieniem, które zostało w tym rozdziale omówione jest status organów egzekucyjnych i sądowych w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Na wstępie Autor dokonuje szczegółowej analizy różnych teorii odnoszących się do statusu prawnego i procesowego komornika sądowego. Dokonany przez Doktoranta przegląd poglądów doktryny, pozwala stwierdzić, iż problematyka statusu komornika sądowego stanowi ciągle jeszcze przedmiot ożywionej dyskusji naukowej. W głównej mierze jednak dla potrzeb niniejszych rozważań należy zwrócić uwagę na status komornika sądowego jako organu egzekucyjnego. Przy czym trzeba zgodzić się z Autorem, że komornik sądowy jako organ egzekucyjny jest w sposób szczególny zobligowany do przestrzegania przepisów prawa, a nadto przestrzeganie przez komornika sądowego zasad porządku prawnego stanowi fundament zaufania społecznego do tego zawodu (str. 61). Należy również zaaprobować końcowy wniosek Doktoranta, że komornik sądowy jest szczególnego rodzaju organem monokratycznym (pomocniczym organem wymiaru sprawiedliwości), który został wyposażony w kompetencje władcze (str. 63). Podkreślić również należy, że Autor w tej części pracy wskazuje cały szereg elementów cząstkowych charakterystyki komornika sądowego, co jest uzasadnione merytorycznie, bowiem dopiero łączne ich przeanalizowanie tworzy prawdziwy obraz unikalnego, w niektórych obszarach kontrowersyjnego modelu wykonywania zawodu komornika sądowego w Polsce.

W swoich rozważaniach Doktorant dostrzega szczególny status prawny i procesowy sądu rejonowego, który jest zarówno organem egzekucyjnym, jak i organem nadzoru judykacyjnego, co czyni jego relacje z komornikiem sądowym niezwykle złożonymi. Autor w swoich rozważaniach na str. 68 i nast. prawidłowo rozdziela te funkcje sądu rejonowego, budując zarówno katalog czynności wykonywanych przez sąd w charakterze organu egzekucyjnego, jak i dokonując prawidłowego zestawienia uprawień sądu w ramach nadzoru judykacyjnego stosowanego w postępowaniu egzekucyjnym. W kontekście sądu jako organu egzekucyjnego z pewnością szczególne

znaczenie mają czynności wykonywane w ramach egzekucji sądowej świadczeń niepieniężnych.

Doktorant dostrzega nie tylko poszczególne czynności kształtujące właściwość funkcjonalną sądu rejonowego, ale także prawidłowo diagnozuje znaczenie rozwiązań dotyczących funkcji sądu okręgowego, jak i apelacyjnego. Jak stwierdza na str. 74, kompetencje tych ostatnich organów w zakresie egzekucji są stosunkowo ograniczone, mają jednak one istotne znaczenie dla poprawy funkcjonowania procesu egzekucyjnego oraz zwiększenia jego sprawności i szybkości zwłaszcza w sprawach o wyższym stopniu skomplikowania. W tej części pracy Autor przedstawia rozwiązania odnoszące się do kompetencji poszczególnych sądów powszechnych zarówno na etapie postępowania klauzulowego, jak i właściwego postępowania egzekucyjnego. Jednocześnie Doktorant zwraca uwagę na najistotniejsze problemy związane z wykonywaniem tych kompetencji. Doceniając wartość merytoryczną przedstawionych rozważań, podkreślić również należy, że Doktorant przedstawił także w niezbędnym zakresie problematykę kompetencji referendarzy sądowych w postępowaniu egzekucyjnym.

Jak zauważa Doktorant w rozdziale II, dla właściwego zakreszenia ram prawnych nadzoru nad komornikiem sądowym i jego czynnościami niezbędnym jest właściwe określenie i skatalogowanie tych czynności. Z tego też względu za słuszne należy uznać poświęcenie szerszej uwagi czynnościom egzekucyjnym. Zasadniczy problem w tym obszarze dotyczy tego, że zarówno Kodeks postępowania cywilnego i ustawa o komornikach sądowych nie zawierają definicji legalnej czynności egzekucyjnych. Odnosząc się w szerokim zakresie do poglądów doktryny i orzecznictwa, Autor wskazał, że czynności egzekucyjne stanowią tylko takie czynności, które prowadzą bezpośrednio do wyegzekwowania roszczenia. Jednocześnie Doktorant pokazuje różne kryteria podziału tych czynności zarówno według kryteriów podmiotowych, przedmiotowych, jak i funkcjonalnych. Te ogólne rozwiązania Doktorant przenosi na podział czynności dokonywanych przez komornika sądowego, posługując się przyjętym już podziałem na czynności egzekucyjne i pozaegzekucyjne, przy czym te ostatnie są wyrażone w katalogu o charakterze otwartym. Należy zgodzić się ze stanowiskiem Doktoranta, który zauważa, że czynności egzekucyjne komornika sądowego powinny być objęte przede wszystkim nadzorem judykacyjnym. Ingerencja innych nadzorów

(administracyjnego i samorządowego) w czynności, które wykonuje komornik jako organ egzekucyjny wydaje się niepotrzebna. Rolą sądu jest roztoczenie nadzoru nad czynnościami komornika (str. 91).

Jednocześnie jednak Autor nie zapomina o czynnościach, które komornik sądowy wykonuje poza postępowaniem egzekucyjnym i zabezpieczającym, które dotyczą postępowania nieprocesowego, bowiem pełni funkcje organu procesowego z zakresu prawa spadkowego. Doktorant zauważa, że komornik pełni w tym postępowaniu funkcję zbliżoną do organu egzekucyjnego, tudzież do organu postępowania zabezpieczającego. Podobieństwo polega na wykonawczym charakterze zdań powierzonych komornikowi przez sąd. Szkoda, że Autor nie rozwinął tej problematyki, niewątpliwie istotnej dla oceny zakresu nadzoru judykacyjnego.

Rozdział III pracy został poświęcony problematyce nadzoru nad komornikiem sądowym i jego czynnościami. Doktorant trafnie na wstępie zdefiniował termin nadzoru w ujęciu ogólnym, wskazując że jest to szereg działań o charakterze kontrolnym, łączących komornika sądowego z organami wymiaru sprawiedliwości i ochrony prawnej (sąd, sędziowie i referendarze sądowi), organami administracyjnym (prezesa sądów powszechnych oraz Minister Sprawiedliwości), a także organami samorządu komorniczego (rady izb komorniczych i Krajowa Rada Komornicza - str. 94). W kolejnych rozważaniach Autor zbudował spójny i kompleksowy obraz poszczególnych typów instrumentów nadzorczych stosowanych wobec komornika sądowego. W tym zakresie prawidłowo wyróżnia i charakteryzuje nadzór korporacyjny, administracyjny i judykacyjny (str. 99).

Kluczowe znaczenie dla tytułowego zagadnienia mają przygotowane na odpowiednim poziomie merytorycznym rozważania dotyczące specyfiki nadzoru judykacyjnego nad czynnościami komornika sądowego. Niewątpliwie ważnym dla właściwego zrozumienia aktualnej sytuacji prawnej komorników jest dokonanie przez Doktoranta pogłębionej analizy uwarunkowań politycznych i prawnych wpływających na charakter dokonywanych zmian w obszarze nadzoru nad czynnościami komorników sądowych. Jak Autor zauważa na str. 115, dąży się do zwiększenia efektywności i szybkości prowadzenia postępowania, przy jednoczesnym ciągłym zwiększaniu nadzoru nad komornikiem sądowym.

Jak już wspomniano, jednym z najciekawszych zagadnień dotyczących zagadnień nadzoru judykacyjnego jest prawidłowe zakreszenie jego ram przedmiotowych. Doktor trafnie zauważa, że nadzór nie może dotyczyć wszystkich czynności komornika, ponieważ mogłoby to doprowadzić do zupełnego zmarginalizowania instytucji komornika sądowego poprzez zatracenie sensu istnienia środków zaskarżenia w postępowaniu egzekucyjnym (str. 117). W tej części pracy Doktorant wszechstronnie charakteryzuje istotę nadzoru judykacyjnego w ujęciu dynamicznym (odnosząc się do przebiegu czynności nadzorczych i wydawanych w tym zakresie rozstrzygnięć), jak i w ujęciu statycznym skoncentrowanym na charakterze dokonywanych rozstrzygnięć nadzorczych (czego przykładem jest nadzór prewencyjny – str. 119).

W obecnym stanie prawnym, w warunkach niezwykle rozbudowanego i złożonego systemu nadzoru nad komornikami sądowymi i ich czynnościami, niezwykle istotnym zagadnieniem – dostrzeżonym przez Autora – są wzajemne relacje pomiędzy poszczególnymi formami nadzoru. Tym samym Doktorant umiejętnie zestawia i analizuje postanowienia Kodeksu postępowania cywilnego oraz regulacje wynikające z ustawy o komornikach sądowych, a dotyczące takich rozwiązań jak wytknięcie komornikowi uchybienia, które są wyrazem powiązania nadzoru judykacyjnego i nadzoru administracyjnego.

Doktorant we właściwy sposób wskazuje przesłanki inicjowania instrumentów nadzorczych, poczynając od działania sądu z urzędu poprzez charakterystykę nadzoru uruchomianego na skutek złożenia skargi na czynności komornika sądowego, a także na skutek wniesienia innych środków prawnych. Na str. 155 Autor prawidłowo definiuje istotę tego nadzoru i konkluduje, że nadzór judykacyjny w ścisłym tego słowa znaczeniu, niezależnie od sposobu jego zainicjowania, weryfikuje prawidłowość zachowania (czynności i zaniechań) komornika sądowego. W przypadku dostrzeżenia przez sąd nieprawidłowości może on wydać zarządzenia nakazujące lub zakazujące określonych zachowań. W takiej sytuacji komornik będzie związany zarządzeniami wydanymi przez sąd, choćby w jego ocenie były błędne. Zarządzenia wydawane przez sąd mają służyć utrzymaniu prawidłowego toku egzekucji, zapewnieniu szybkości i sprawności tego postępowania.

Niewątpliwie rozwiązaniem wzbudzającym najwięcej dyskusji, w zakresie dopuszczalności wzruszania prawomocnych rozstrzygnięć komornika sądowego, są regulacje zawarte w przepisie art. 759 § 2 k.p.c. Nadzór ten obejmuje jedynie czynności egzekucyjne komornika sądowego (str. 159). Jak trafnie zauważa Doktorant na str. 163, zakres uprawnień nadzorczych sądu realizowanych na tej podstawie nie jest nieograniczony, bowiem przykładowo czynności faktyczne nie powinny stanowić przedmiotu oceny rozpoznania i wydania omawianych zarządzeń. Warto przy tym zwrócić uwagę na interesujące rozważania Autora w zakresie rozszerzenia zakresu regulacji przepisu art. 759 § 2 k.p.c. Jak zauważa Doktorant, związanie komornika sądowego stanowiskiem sądu daje szansę na wyeliminowanie sytuacji, w których komornicy w sposób sprzeczny z zarządzeniami sądu dokonują kolejnych czynności, nie bacząc na wyrażoną w danej sprawie ocenę prawną przez sąd sprawujący nadzór judykacyjny (str. 168).

Wartości merytorycznej tym rozważaniom przydaje fakt, że Autor nie tylko przedstawia fundamentalne problemy interpretacyjne dotyczące art. 759 § 2 k.p.c., odnosząc je do konkretnych stanów faktycznych, w których interwencja nadzorcza sądu ma największe znaczenie praktyczne, ale również dostrzega ciekawe zagadnienia uboczne. Przykładowo wskazuje, że dostosowanie się przez komornika sądowego do rozstrzygnięć sądu wydawanych w ramach nadzoru judykacyjnego, zwalnia go z odpowiedzialności cywilnej, która powinna obciążać Skarb Państwa. Nie ma przy tym znaczenia, czy nadzór ten ma charakter prewencyjny czy represyjny (str. 169).

Stosunkowo nowym instrumentem, którego celem jest możliwość weryfikacji przez sąd sposobu realizacji przez komornika sądowego rozstrzygnięć nadzorczych jest możliwość zobowiązania komornika do składania sprawozdań z czynności podjętych w wyniku zarządzeń nadzorczych. Tym samym - jak zauważa to Autor - pojawia się możliwość realnego ustalenia, że określone czynności zostały przez komornika wykonane w terminie i w sposób wymagany w rozstrzygnięciu nadzorczym.

Doktorant nie pomija również szerszej perspektywy tytułowego zagadnienia, a dotyczącej jego znaczenia dla przebiegu sądowego postępowania egzekucyjnego. Należy się z nim zgodzić, że regulacja wprowadzająca obowiązek sprawowania nadzoru judykacyjnego nie stanowi gwarancji prawidłowości prowadzenia postępowania

egzekucyjnego, a w szczególności prawidłowego podejmowania czynności egzekucyjnych przez komornika sądowego (str. 189). Niemniej wydaje się, że efektywne stosowanie instrumentów nadzorczych może wzmocnić tendencje do dostosowywania standardów wykonywania czynności przez komorników sądowych do treści rozstrzygnięć nadzorczych, które zapadły na wcześniejszym etapie postępowania, bądź w innym postępowaniu egzekucyjnym w takim samym stanie faktycznym i prawnym.

Częścią zawierającą syntetyczną charakterystykę najistotniejszych aspektów nadzoru judykacyjnego jest fragment poświęcony jego znaczeniu dla przebiegu sądowego postępowania egzekucyjnego (str. 189 i następne). Autor dokonuje tu syntetycznego, ale wystarczająco pogłębionego zestawienia tych aspektów przedmiotowych, podmiotowych i funkcjonalnych, które czynią instrumenty nadzoru judykacyjnego istotnym mechanizmem bezpośredniego wpływu przez sąd na przebieg postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez komornika sądowego. W ten sposób Autor udowadnia, iż w pełni zrozumiał istotę i funkcje nadzoru judykacyjnego, a także potrafił wyodrębnić te jego składowe, które pełnią istotne funkcje gwarancyjne, a jednocześnie te, które nie mają większego znaczenia dla poprawy jakości czynności organu egzekucyjnego, a stanowią jedynie nadmierną dolegliwość dla tego organu.

W ostatnim rozdziale Doktorant skupił się na tych właśnie aspektach funkcjonowania nadzoru judykacyjnego, pokazując sposób jego stosowania na przykładzie prowadzenia egzekucji z nieruchomości. Ta część pracy odnosi się nie tylko do instrumentów nadzorczych stosowanych na każdym z etapów zainicjowania i prowadzenia egzekucji sądowej z nieruchomości, ale także pokazuje ciekawe dane statystyczne odnoszące się do m.in. szybkości postępowania egzekucyjnego w polskich realiach. Można powiedzieć, że pogłębiona analiza znaczenia zarządzeń nadzorczych w zakresie egzekucji sądowej z nieruchomości została przeprowadzona prawidłowo, a Doktorant wykazał, że ogólne założenia odnoszące się do nadzoru judykacyjnego potrafi właściwie odnieść do konkretnych przypadków kontroli czynności komornika w zakresie jednego z najbardziej dotkliwych sposobu egzekucji sądowej świadczeń pieniężnych.

Doskonałym podsumowaniem przedstawionych w tym rozdziale rozważań stały się postulaty *de lege ferenda*, które według Doktoranta powinny uprościć stosowany nadzór w toku egzekucji z nieruchomości. O ile nie ze wszystkimi propozycjami można *ad hoc* się zgodzić, to z pewnością są one w ciekawy sposób uargumentowane i mogą być przedmiotem dalszej dyskusji nad przyszłością regulacji postępowania egzekucyjnego w Kodeksie postępowania cywilnego w aspekcie instrumentów nadzoru judykacyjnego, a także systemu środków zaskarżenia, które często inicjują stosowanie instrumentów nadzorczych.

W podsumowaniu Autor w sposób uporządkowany i syntetyczny przedstawił najistotniejsze wnioski wyprowadzone w ramach rozważań w poszczególnych częściach pracy, wśród których pojawiły się tak trafne tezy jak np. stwierdzenie, że nadzór administracyjny i korporacyjny powinny się uzupełniać, bowiem przenikanie się tych form prowadzi do chaosu prawnego (str. 273). W ramach podsumowania Doktorat po raz kolejny udowodnił, że potrafi wyciągać wnioski z przeprowadzonej analizy poglądów doktryny i judykatury oraz doświadczeń praktyki, choć jego poglądy niekiedy są przejawem młodzieńczego, nieco rewolucyjnego zapału. To ostatnie można odnieść przede wszystkim do postulatu zreformowania całego postępowania egzekucyjnego. Nie jest to jednak zarzut, a raczej ostrzeżenie, że rewolucja nie jest najlepszym rozwiązaniem w obszarze zmian legislacyjnych, a zdecydowanie lepsze efekty daje ewolucyjne dochodzenie do optymalnych rozwiązań.

IV.

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska odnosi się do instytucji o fundamentalnym znaczeniu dla prawidłowego kształtowania czynności komorników sądowych jako zgodnych z przepisami prawa. Zagadnienie to jest niezwykle złożone, a poszczególne rozwiązania w nim obecne od wielu lat wywołują dyskusje i wątpliwości interpretacyjne. Doktorant przygotował opracowanie na dobrym poziomie merytorycznym, udowadniając, że jest w stanie samodzielnie poruszać się po niełatwych obszarach interpretacji przepisów Kodeksu postępowania cywilnego regulujących postępowanie egzekucyjne, a także przepisów ustawy o komornikach sądowych, odnoszących się do nadzoru nad czynnościami egzekucyjnymi.

Praca została napisana prostym, klarownym językiem, a od strony techniczno-redakcyjnej nie budzi większych zastrzeżeń, jednak Autor nie uniknął błędów językowych (np. użycia terminu „ilość” do desygnatów policzalnych, choćby spraw), a także błędów redakcyjnych (literówki, przejęzyczenia). Należy jednak podkreślić iście benedyktyńską pracę Doktoranta w zakresie prawidłowego przygotowania niezwykle rozbudowanych i szczegółowych przypisów zawierających odniesienia do bogatej bazy źródłowej.

Doktorant mierząc się z niezwykle trudnym, wywołującym dyskusje, zagadnieniem, udowodnił, iż potrafi prowadzić badania naukowe na odpowiednim poziomie merytorycznym z poszanowaniem, ale krytycznym podejściem do dotychczasowego dorobku doktryny i judykatury.

W konsekwencji należy uznać, że przygotowana przez mgr. Kewina Rozuma rozprawa może stanowić podstawę nadania stopnia naukowego doktora nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne, bowiem spełnia warunki określone w art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj. Dz. U z 2017 r., poz. 1789 ze zm.) w zw. z art. 179 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r., poz. 1669 ze zm.).